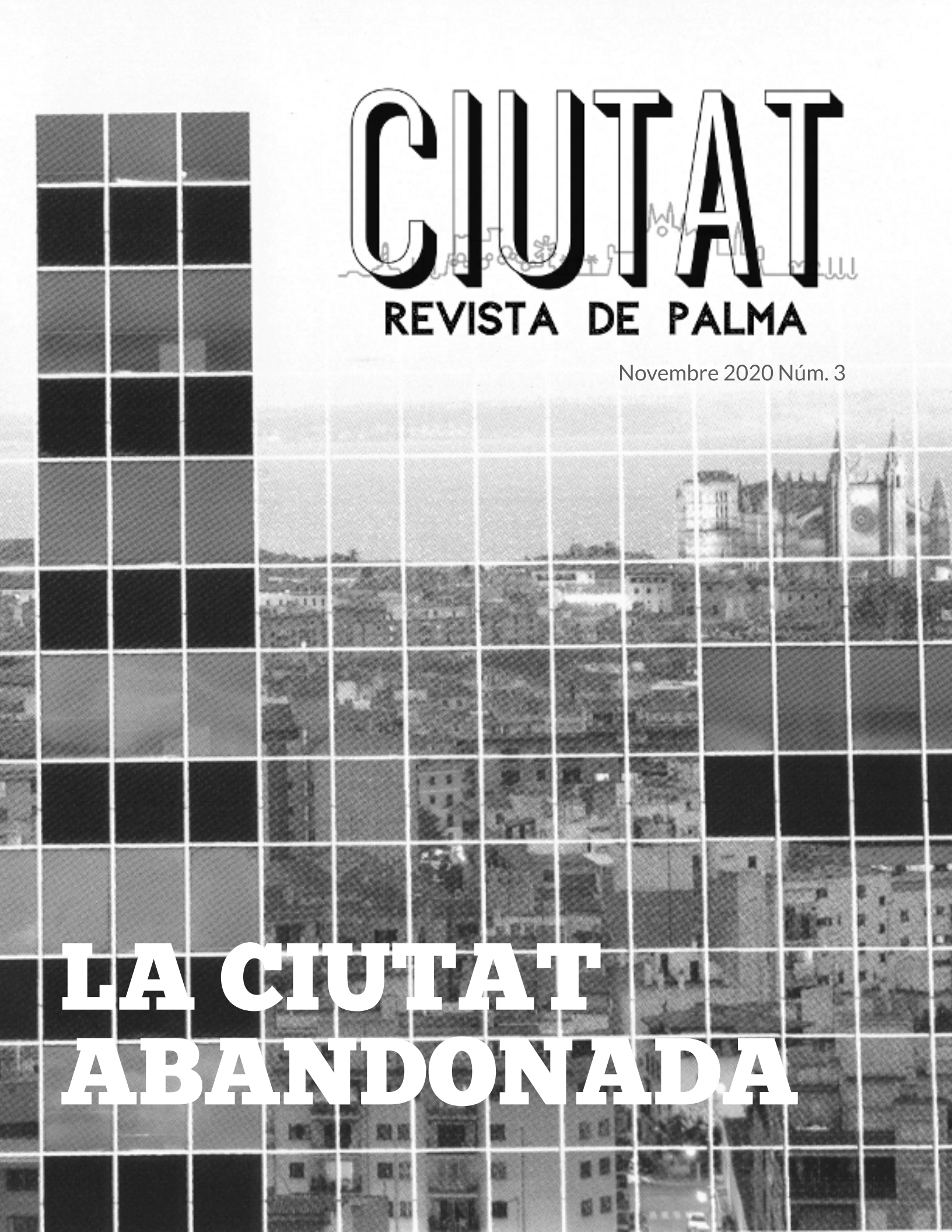

CIUTAT

REVISTA DE PALMA

Novembre 2020 Núm. 3

LA CIUTAT ABANDONADA

CIUTAT

REVISTA DE PALMA

Edita:

PALMA XXI

www.palmaxxi.com
info@palmaxxi.com

Ciutat és una publicació independent i plural que defensa la llibertat d'expressió. Les opinions expressades a les seves pàgines no són assumides necessàriament per Palma XXI, sinó que pertanyen als seus autors i autores, que en són responsables.

Foto de portada: Mito Colom. AGesa, editat pel Col·legi d'Arquitectes

EN AQUEST NÚMERO DE CIUTAT

Palma barris degradats i barris degenerats

Carlos García-Delgado

06

GESA

Pere Rabassa

10

Can Weyler

Pere Ollers

12

Son Busquets

Lluís Gené Gil i Gabriel Alomar Garau

14

La reforma de la plaça Major: una oportunitat i un repte per a Ciutat

Joan Riera

16

Entrevista: Dones llauren el futur parc agrari de Palma

19

Notícies de Ciutat

23

El futur de Palma: notícies de les entitats

24

La Ciudad Cuántica, per Lourdes Durán

25

Guia urbana de Palma: Santa Catalina i Es Jonquet

26

EDITORIAL

Xerram sovint de la ciutat del futur, amb il·lusió, amb idees. Una “Palma del futur” que ens pot fer mirar la ciutat del present amb certa desgana, somniant en el que podria ser. Una “Palma del present” a més encaixada entre el futur inspirador i la ciutat del passat: la Història, els records, el mite.

Entre passat, present i futur, ens queda l'oblit, la ciutat que se'ns escapa, la ciutat abandonada. Arquitectures que varen tenir el seu moment protagonista però a les quals se'ls hi ha passat el present, i que tenen un futur incert a vegades abocades a la desaparició. Les causes poden ser diverses, anant des de la desídia dels propietaris a la manca de recursos, l'especulació immobiliària o la deixadesa o inoperància de les administracions.

Com és possible que un llegat com Can Weyler estigui en ruïnes? Com pot esser que un edifici que marcà la modernitat, com Gesa, a primera línia de la façana marítima i a una de les principals portes d'entrada a la ciutat, es mantingui buit des de fa més d'una dècada? Palma es pot permetre malmetre patrimoni i espais urbans com l'antiga presó o Son Busquets? Què en farem de la plaça Major?

Els cines Chaplin i Metropolitan, els baixos del parc dels Ceibos... Us recordau de Ses Voltes? I del túnel del ferrocarril? Les galeries Avenidas, la plaça Gomila... Can Serra, Son Cabrer... l'Assistència Palmesana, els molins des Jonquet...

La ciutat abandonada és aquella que ens espera i per la qual hem de ser capaços d'establir els mecanismes d'inversió i cooperació necessaris per a integrar-los de nou en la ciutat i en la ciutadania. Inversió pública, privada o publicoprivada, fons europeus... Participació ciutadana, creativitat i diversificació econòmica. Sobretot, evitar caure en la rehabilitació del continent però no del contingut, i que tornin a l'abandonament. Aquests espais són l'oportunitat d'entreteixir Ciutat i cohesionar els barris. No la podem desaprofitar.

"Hi ha amors a primera vista. En un moment de la nostra existència es pot produir un esdeveniment màgic: n'hi ha prou amb una mirada i qualcú que fins aquell moment no havia aparegut en la teva vida, ho ocupa tot i esdevé el principal centre d'atenció, al voltant del qual gira tota la resta.

Altres vegades hi ha persones al nostre costat, a la feina, al mercat, a la farmàcia..., a les quals veiem passar sense fixar-nos-hi.

Fins que un dia qualsevol, les tornem a trobar en una situació diferent de l'habitual, per exemple a la sortida del cine, a la platja o assegudes en un cafè. Aquesta circumstància permet que la mirada es mantingui una mica més o, simplement, que la trobada es produeixi a una distància més proxima o més llunyana del que és habitual. Sense saber gaire per què, descobrim, aleshores, una bellesa discreta i elegant que no havíem notat abans.

De vegades no ens n'adonem fins que aquesta persona desapareix de la nostra vida per algun canvi inesperat"

FEDERICO CLIMENT GUIMERÀ

Al llibre *A Gesa*, del Col·legi d'Arquitectes.
Palma, 15 d'octubre 2003

Presó antiga

Son Busquets

Coliseu Balear

Estadi Lluís Sitjar

Cines Chaplin

Galeries Velazquez

Sala Astoria

Galeries Avenida

Metropolitan

Can Weyler

Plaça Major

Can Serra

Molins des Jonquet

Assistència Palmesana

Ses Voltes

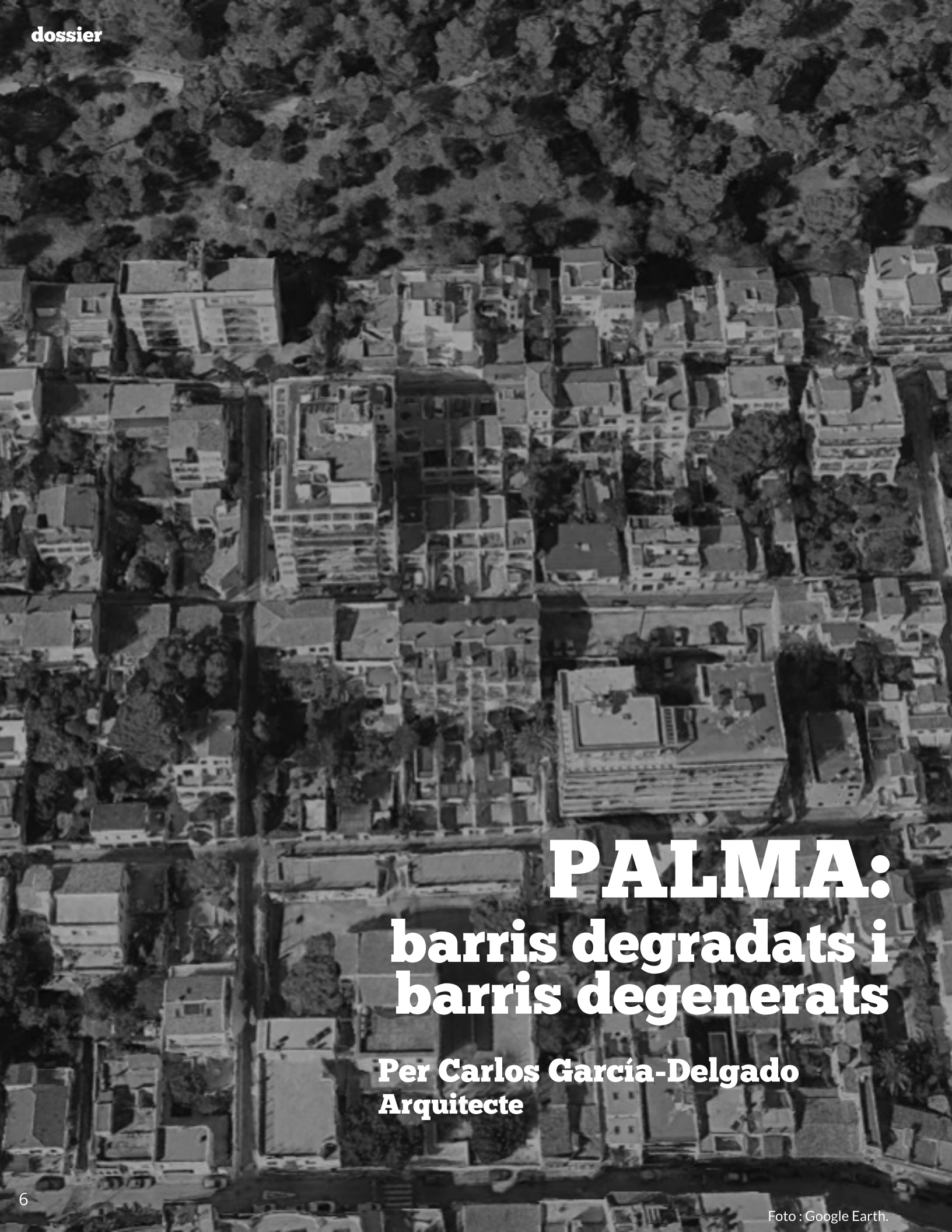
Parc dels Ceibos

GESA

S'Aigo Dolça

Plaça Gomila

CARTOGRAFIA DE L'ABANDONAMENT

PALMA: **barris degradats i** **barris degenerats**

Per Carlos García-Delgado
Arquitecte

Al començament del segle XX, amb el pla d'ampliació de la ciutat de Palma per fora de recinte emmurallat, van aparèixer nous solars que es van anar construint amb edificis de tipologia tradicional (petites cases en planta baixa ocupades, moltes d'elles, per persones procedents de la part forana) o amb petits edificis de dues o tres plantes. I la ciutat antiga, que era vista com a poc assolellada i insalubre, va ser a poc a poc abandonada. Fins a tal punt es va despoblar que, en les dècades finals de segle, quan a Palma algú parlava de barris degradats, s'entenia que es referia als del Centre Històric. El Puig de Sant Pere, la Calatrava, el Barri Xino, i fins al centre més senyorial, als voltants de la Catedral, mostraven senyals evidents de deteriorament i despoblament. L'Eixample, així anomenat, resultava més saludable i atractiu. I també es van mantenir els barris perifèrics -com La Soledat, Santa Catalina, Son Espanyolet, Son Rapinya, Son Armadams o El Terreno- que s'havien construït, la majoria, al llarg de segle XIX respectant la distància a les muralles que les normes militars imposaven. Amb el pla d'Eixample, aquests barris es van integrar al plànol de la ciutat, i la degradació del Centre Històric va venir motivada per aquell corrent centrfug de la població.

Però avui la situació s'ha invertit. Davant el fracàs urbanístic i arquitectònic -si m'és permès dir-ho- de la nova ciutat, s'està produint des de fa dècades un gradual retorn al centre antic. La ciutat medieval resulta més acollidora, suggestiva i emocionant, que la impersonal trama de l'Eixample que, després d'un període d'arquitectura digna (anys 20 a 50), es va veure ocupat per una altra de baix perfil. I es va iniciar el fenomen invers: al començament de segle XXI el Centre Històric ja era la zona més valorada -els preus de les immobiliàries no ofereixen dubtes- al mateix temps que aquella perifèria, tot i que encara jove i ben conservada, començava a mostrar alarmants

síntomes de degeneració en diferents barris.

Per què xerr de *degeneració*? Cal distingir: un barri degradat és aquell en què els edificis antics no van ser degudament atesos i van entrar en un procés de deteriorament físic: el Puig de Sant Pere, a mitjan segle XX, era un barri degradat. Però un barri degenerat és una altra cosa; pot estar fet d'edificis moderns i sòlidament construïts, però inadequats en aquest lloc, capaços de donar al trast amb els valors urbanístics de barri. La City de Londres -amb els seus moderns i lluent edificis de vidre i acer- seria un exemple sagnant. Washington Irving descriu, al seu emotiu relat *Little Britain*, com l'antic barri va començar a degenerar a inicis del segle XIX. I per desgràcia no és l'únic a Europa. Avui a la perifèria de Palma hi ha uns quants barris degenerats. Parlem, per exemple, d'El Terreno. Va ser un dels més cobejats d'Europa, un prodigi urbanístic: assentat a la falda del turó de Bellver, una ciutat-jardí a escala humana comunicada per tramvia amb la ciutat, totes les seves cases amb vistes panoràmiques sobre la badia i, a la vegada, un ambient de barri autosuficient: forns de pa, església, escoles, etc. Molts artistes europeus i americans -pintors, músics, escriptors- van triar aquest enclavament en la primera meitat de segle XX com el lloc perfecte per a la seva inspiració, i es van barrejar de forma enriquidora amb la població mallorquina.

Però cap a 1970 va sobrevenir la desgràcia. El barri va entrar en un brusc i vertiginós procés de degeneració. I la causa és ben coneguda: no hi va haver deteriorament físic, sinó ambiental: l'ajuntament va permetre la construcció, en aquest paradís!, d'excrables blocs d'apartaments de fins a deu plantes que, per a major disbarat, mostraven totes les misèries d'una carrinclona arquitectura mercantil. Al cap de pocs anys s'havien construït mitja dotzena d'ells, que van acabar de cop amb el paisatge, amb l'ambient i amb la meravella. Punt final d'una

brillantíssima història. Allò va ser "vist i no vist": els artistes van fer rabents les seves maletes, les cases van ser abandonades i els preus es van desplomar. Sovintejaven les cases buides, que es van anar dividint en petits apartaments cutres, que es poden llogar a baix preu. Aquells pocs blocs havien aconseguit la degeneració de barri sencer. Encara avui es poden veure algunes de les antigues viles abandonades, amb el seu jardí convertit en selva, que manté l'aroma del gessamí i la datura com un crit estripat des del més enllà. La pèrdua econòmica, social i urbanística va ser enorme. I la reflexió que s'imposa és senzilla: si volguéssim recuperar El Terreno l'única solució -no ens enganyem- passa per demolir aquests edificis inadequats que van ser la causa de la seva ruïna. Cap solució de draps calents pot acabar amb un càncer. I, com és ben sabut, si el càncer està localitzat, exigeix cirurgia. És cert que aquesta operació no és gratis, perquè abans de demolir els ofensius edificis caldrà comprar un per un els apartaments (que no són barats, magnífiques vistes). Però on estaran millor empleats els diners de l'ecotaxa si és que es torna a recaptar?

La lliçó que cal extreure és simple: la *degeneració* és molt més nociva que la *degradació*. Perquè, vegin: la degradació del Centre Històric va tenir marxa enrere; es va aturar a partir del Pla General de 1985 en què es va imposar una rígida normativa conservacionista. Paradoxal: el que va revalorar el Centre Històric va ser una prohibició: es va prohibir enderrocar els edificis, i si algun queia era obligatori reconstruir-lo. A partir d'aquest moment, els vells edificis es rehabilitaven. I aquesta obligació va ser el que va salvar urbanísticament la ciutat medieval i la va revalorar econòmicament. Amb una lacerant excepció: el Barri Xino. Aquest barri contenia una trama de carrers laberíntica, típica de les ciutats medievals nord-africanes, i era sens dubte una permanència de la Palma musulmana. Era un barri degradat,

però en absolut degenerat! I aquí es va aplicar la teràpia equivocada: cirurgia total. Error. Aquest barri podia haver estat rehabilitat com ho va ser la resta de la ciutat antiga. Però es va entrar amb les excavadores com elefant en una terrisseria. Greu error. La degradació es resol rehabilitant! La degeneració en canvi, és més difícil de resoldre perquè, aquesta sí, de vegades exigeix cirurgia; la qual cosa implica apreciables sumes per comprar i demolir edificis inadequats. Però cal ser conscients que no es tracta d'una despesa, sinó d'una inversió rendible. La millora del paisatge -urbà i rural- de Mallorca no passa per fer alguna cosa sinó per desfer l'errat. Quan un s'equivoca, ha de corregir. I la correcció, en aquest cas, inclou la paraula demolició. Recorden vostès l'insolent edifici de pisos que s'assentava sobre el Baluard del Príncep de la muralla renaixentista? Durant dècades vam haver de suportar la humiliant vergonya de contemplar aquest bloc com la salutació de benvinguda a la ciutat. Era com una carta de presentació que resava: està vostè arribant a un lloc dubtosament civilitzat. Quin va ser el perjudici real -en imatge i en diners- que aquesta carta de presentació va significar? Perquè aquest bloc devaluava la ciutat sencera. Per tirar el maleït bloc va caldre comprar els pisos, un per un. Molt bé, però aquest cost va ser una rendibilíssima inversió. Perquè era molt més el que la ciutat guanyava. Només hi va haver un però: encara que la seva demolició era d'una urgència evident, des que es va decidir tirar l'edifici fins que es va tirar, van passar més de trenta anys! La gestió dels dirigents polítics -Ajuntament, Consell i Govern- no va ser precisament àgil i aquesta lentitud va perjudicar la ciutat -i a l'illa- durant altres trenta anys. Aquesta ineficiència en la gestió surt, en el fons, moltíssim més cara que el cost de comprar l'edifici. Els casos flagrants han de ser abordats

Plaça Gomila. anys 50. Fons Rul-lan. Arxiu del So i de la Imatge de Mallorca.

Plaza Gomila. Foto: Diario de Mallorca..

sense demora. El Terreno no és avui l'únic barri degenerat de Palma, però és un dels que estan causant major perjudici a la ciutat, perquè urbanísticament és molt el que es perd, i és patrimoni de tots. Curiositat: fins fa poc, la degradació d'un barri es notava perquè els seus edificis queien. Ara és al contrari: la degeneració avança perquè alguns edificis no cauen, o no s'enderroquen.

Una altra qüestió preocupant és el cas d'edificis abandonats, com el de Gesa i altres. Els explicaré una anècdota. Recentment i durant diversos anys, un grup de professionals experts, tots membres de Palma XXI i recolzats pel Col·legi d'Arquitectes, entre els quals hi

havia historiadors, arquitectes, arxivers, especialistes en museus, arqueòlegs, documentalistes, fotògrafs i maquetistes, ens vam oferir als polítics de torn -regidors de l'Ajuntament, consellers de Cultura de la Generalitat, responsables de Patrimoni de Consell, rector de la Universitat- per organitzar un museu de la Ciutat. Palma és una de les ciutats europees amb una història més rica (cosa que no tots els palmesans coneixen). Quan va ser assaltada per la Corona d'Aragó en 1229 ja tenia mil tres-cents anys d'història i era una de les deu més grans d'Europa, unes quatre vegades més gran que Barcelona, i va seguir sent més extensa que Barcelona fins a mitjan segle XIX. Les seves muralles

Foto: Bartomeu Reus.

renaixentistes, manades construir al segle XVI per Carles V per protegir-se de l'amenaça turca (es van seguir construint durant tres segles), no van ser igualades en extensió i disseny, per cap altra ciutat europea. En fi, què els explicaré, la Catedral gòtica -quarta en alçada del món- és l'única construïda a la vora de la mar i l'única que mira a la Meca, el castell de l'Almudaina és l'antiga alcassaba àrab i té més de mil anys, etc. Doncs bé, una ciutat amb un patrimoni tan enorme no va ser capaç d'oferir recer a un petit museu de tant interès per als mateixos habitants de la ciutat i per als seus nombrosos visitants. Estava clar que el turisme de pizza i cucurutxo mereixia més atenció que el cultural. L'equip de professionals que oferia els seus coneixements motu proprio, sense demanar res a canvi, no va obtenir cap resposta tot i que existien edificis infrautilitzats, com, entre d'altres, la casa senyorial de Can Oleo o el casal Balaguer. El suport institucional va ser nul. Zero. Ni una trucada ni un correu electrònic per concertar un pla, tot i que tots aquests suposats gestors de la hisenda pública havien manifestat -de boquilla- el major interès. Cap dels consellers o regidors va moure un sol dit. Naturalment, farts de perdre el temps i l'energia, abandonem l'intent desitjant no tornar a veure'ls la cara a tan inútils gestors que, però, cobraven religiosament el seu sou a final de mes. Fi de l'anècdota: hi ha edificis infrautilitzats, i cal agrair-ho, en gran part, a la incapacitat de gestió dels polítics responsables.

Però tornem als barris degenerats. La degeneració no sempre ve motivada per la construcció d'edificis inadequats. Pot tenir altres causes. Ja sabem que el turisme de masses és un perill en molts sentits per a l'equilibri social i urbanístic dels llocs visitats. Venècia no és avui una ciutat degradada sinó, cosa pitjor, degenerada. I el motiu no és, en aquest cas, que s'hagin construït blocs infames com va passar a El Terreno, sinó perquè s'ha permès una afluència massiva de visitants. Aquesta permissivitat ha fulminat la ciutat. No exagerem -em diran vostès- la ciutat segueix aquí. Però no és cert. Aquí segueixen els seus edificis, però una ciutat és moltes més coses que els seus edificis. És la gent que l'habita i són les seves activitats, el seu pols vital: comerços, escoles, bars, mercats, passejos, etc. Quan els espais són massivament modificats per atendre els turistes, els habitants i les seves activitats també desapareixen, i la ciutat degenera de manera imparable. Venècia és avui -com tants altres pobles o ciutats turístics- una closca buida de contingut. Un pur aparador per a turistes que, en la seva ignorància, creuen Venècia. Però avui Venècia, vegin, ja no pot ser visitada. Per una senzilla raó: perquè ja no existeix. Hi ha les seves pedres, per ser vistes, però sense l'emoció que els donava el fet d'estar vives. Si John Ruskin (Les pedres de Venècia) aixequés el cap, tornaria a acotar-la immediatament. Avui els seus edificis són només cadàvers embalsamats, que poden ser vistos amb la mateixa fredor que ho faríem des de la pantalla d'un ordinador o

des de la llitera d'un taxidermista. Només la ingenuïtat o la necrofilia poden ser excusa per visitar avui aquesta ciutat, que va vendre el seu esperit fa temps i avui ven el seu esquelet. Palma ha iniciat aquest estúpid camí. Els comerços i els bars que estaven al servei dels seus habitants han anat posant-se al servei exclusiu dels visitants. Van canviar els seus productes de venda, però també el seu aspecte -que ha esdevingut insípid i impersonal- i els habitants de la ciutat són ja uns estranys en aquests llocs. Ells mateixos els eviten, ja no entren; saben que estan preparats només per a turistes. De manera que la ciutat va perdent bocins de si mateixa fins a quedar a poc a poc en els ossos, com aquests animals devorats pels voltors. Passejar avui per segons quins carrers de la ciutat és com moure en territori aliè, gairebé ja desconegut. El sense sentit arriba a tals cotes que molts comerços estan concebuts per atendre exclusivament a una massa de creueristes que irrompen durant unes poques hores i després desapareixen. Ells desapareixen, però els comerços queden, buits, esperant la següent remesa. Queda la ciutat degenerada.

Conclusió: ¿haurien de demolir aquests blocs execrables que van convertir El Terreno en un barri degenerat? És evident que sí. Haurien de prohibir els creuers -i l'exagerada proliferació d'hotels- en els centres històrics? És evident que sí. ¿Es farà? És evident que no.

Per Pere Rabassa Arquitecte

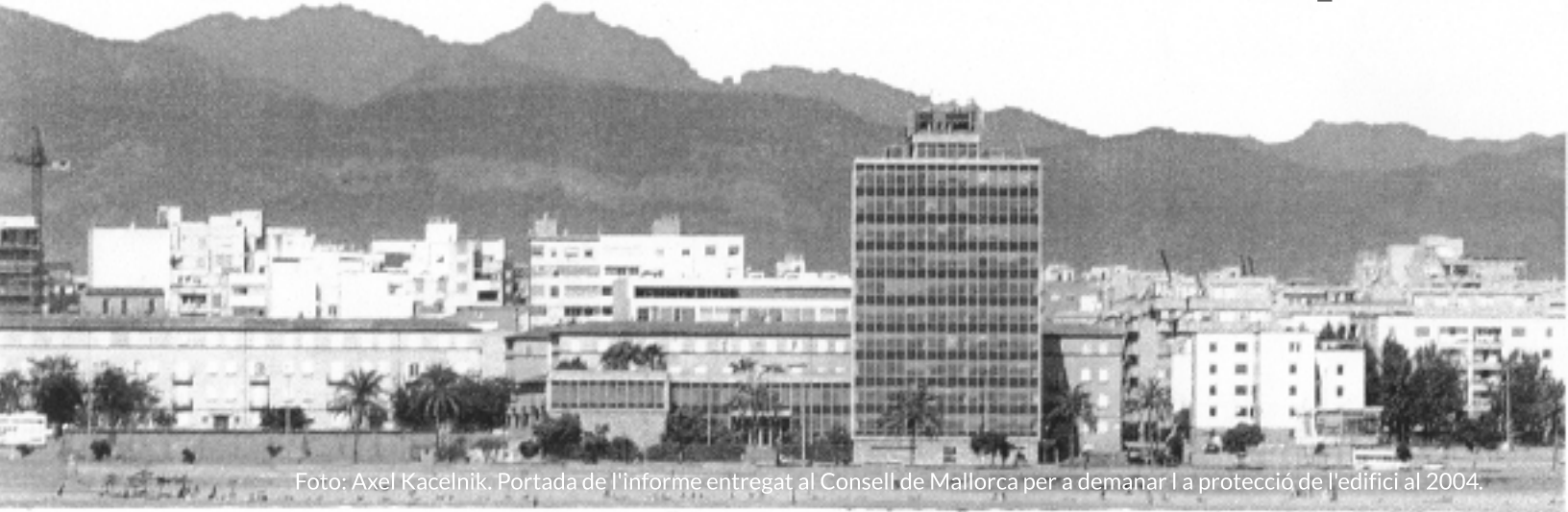

Foto: Axel Kacelnik. Portada de l'informe entregat al Consell de Mallorca per a demanar la protecció de l'edifici al 2004.

Per als ciutadans de Palma l'edifici de GESA (companyia de GAS i ELECTRICITAT SOCIETAT ANÒNIMA), a més d'haver estat la seu d'aquesta companyia, és conegut com l'emblematíc edifici que va ser objecte d'una llarga polèmica per a evitar el seu enderrocament en la primera dècada d'aquest segle.

Aquest edifici, obra de l'arquitecte Josep Ferragut Pou, un dels arquitectes de més prestigi del moment, es va construir a la fi de la dècada dels anys 60 i representa la introducció a Mallorca del llenguatge arquitectònic del "moviment modern" que va abanderar Mies van der Rohe a principis de la segona meitat del segle XX. Aquest projecte va significar per a Ferragut un doble repte: urbanístic, perquè era actuar en una zona industrial en transformació, l'esplanada de Can Pere Antoni que, segons les seves paraules, estava destinada a convertir-se en la "porta d'entrada més important de la ciutat" i, d'altra banda, arquitectònic, perquè al seu torn suposava introduir en el panorama balear el concepte de modernitat utilitzant noves tecnologies i sobretot un nou concepte de funcionalitat.

La companyia GESA no va ser aliena a l'auge econòmic que va suposar el boom turístic de mitjan segle XX i va apostar per un concepte nou d'empresa, que tenia en la seva seu de Joan Maragall un dels seus principals referents.

L'edifici està compost per un cos principal de deu altures, és de forma rectangular i està orientat, amb la seva façana estreta, cap a la mar donant així permeabilitat al barri de Ses Veles. En aquest cos se situen les oficines i s'organitza a partir d'un nucli central de comunicació i de serveis que permet una planta lliure, diàfana i flexible amb un tancament en façana de mur lleuger de vidre i alumini que és la que li dona aquesta imatge tan potent que ja forma part del SKYLINE de la ciutat. En el cos annex, de dues plantes, se situen els accessos i els espais i dependències representatives de l'entitat.

La polèmica que va suscitar la seva preservació va estar marcada per la seva politització, fet ja habitual al nostre país, però, per sort per als quals advocàvem per la seva conservació, l'edifici va acabar catalogant-se.

Van ser moltes les veus que van secundar i van expressar públicament la necessitat de preservar-ho, entre elles historiadors, arquitectes, periodistes, ARCA, COAIB, UIB, associacions de veïnats, etc.

És de ressenyar el paper fonamental que va exercir el COAIB perquè l'edifici fos protegit. Per a contribuir a això, l'octubre de 2003 va realitzar l'exposició "A GESA" a la Fundació Miró, unes jornades al desembre del mateix any sobre el "Front Marítim" en el mateix edifici de GESA i,

posteriorment, el novembre de 2004, i a la vista que no s'havien adoptat mesures sobre aquest tema, va sol·licitar la seva protecció al Consell Insular de Mallorca, fet que no es va produir fins al maig de 2007.

Tots aquests fets es remunten a fa més d'una dècada. No obstant això, l'edifici continua buit sense ús i en procés de degradació.

Si les administracions públiques no són capaces de procedir a la seva rehabilitació, assignant-li un ús adequat, és possible que la iniciativa privada sí que la fes. Per a això, és necessari decidir si el seu ús és exclusivament públic o si cabria l'ús privat (alienació); decidir els seus possibles usos a més de l'administratiu, que és el seu ús original, com el d'equipament, turístic, etc.; i, finalment, determinar els criteris d'intervenció arquitectònica que facin viable la seva recuperació mitjançant fitxa de catàleg o altres documents.

L'edifici de GESA, que va néixer amb voluntat d'ordenar i establir un precedent urbanístic de qualitat edilícia per al Polígon de Llevant, hauria de formar part de la nova configuració d'aquest front marítim, enriquint-lo amb la seva imatge, com a testimoni d'un moment ben diferent que va significar l'entrada a la modernitat.

Foto: Gabriel Ramón. Llibre A Gesa. COAIB.

Foto: Pedro Coll. Llibre A Gesa. COAIB.

CAN WEYLER

Per Pere Ollers
President d'ARCA

Foto: ARCA.

Segurament molts sabreu de què parl, del casal gòtic Can Weyler, propietat del Consell Insular de Mallorca, situat al carrer de la Pau, 5. No obstant això, no gos seguir sense que tinguem clara la importància d'aquest casal.

Dades arquitectòniques. Construïda a mitjan segle XIV i amb una reforma important (Belloto) el s. XVII. Conserva una façana única a les Balears, amb dos pisos de finestres coronelles. Per altra part, a la planta noble s'hi troben dos arcs diafragma, de característiques medievals, perpendiculars a la façana que també el fa un casal únic, diferent de tots els que puguem trobar al conjunt històric de Palma. També té molts d'altres elements d'interès arquitectònic que seria llarg de descriure, no tots originals: enteixinats, permòdols, alcova, escut i gravat, grafismes, portal de mig punt, banys antics, entre d'altres. A la conservació d'aquest casal, ARCA, quan era la seva seu social i amb permís de la propietat, hi va dedicar molts d'esforços, a més d'ajudes públiques per aconseguir la seva preservació.

Dades històriques. Com queda dit la història de la casa arriba al s. XIV, desconeixent l'origen i propietat. Després passa als Despuig i als Belloto (amb una reforma important al segle XVII, de fet l'escut a l'escala és d'aquesta nissaga). Troba després una història d'usos educatius i socials (col·legi, Casa Cuna des de 1911) i d'habitatge

privat (adquirida al voltant de 1866 per Fernando Weyler Laviña, militar de sanitat, que és qui dona nom a la casa ara). La fita darrera i fonamental és l'adquisició a la Fundació de la Casa Cuna Nin Jesús del casal el 7 de juliol de 2010 pel Consell Insular de Mallorca, en el context d'un Projecte del Departament de Turisme que tenia in mente restaurar-lo i utilitzar-lo com un centre de dinamització de la part forana a Palma, idea que no s'ha materialitzat, de moment.

El procés administratiu de Can Weyler té fites de tot color. La primera en el 1993 (Decret 105/1993, de 13 de maig) que assenta les bases de la protecció legal i oficial i posa l'accent en la façana amb un conjunt de coronelles que amb doblers públics es restauraren molt abans de 2010 talment com es va trobar el refugi que es troba en part del subsòl i els arcs diafragma que ara doten al casal d'una monumentalitat accentuada. La segona fita seria l'adquisició en 2010, després d'actuacions de restauració i amb un Projecte d'ús viable i possible, que en aquell moment tenia recursos materials i empenta política suficients. La tercera, la podem situar en el 2017 en que mitjançant un Conveni entre el CIM i el Govern balear es preveia una quantitat suficient per restaurar (com a inversions estatutàries). Malauradament, el CIM no va executar la restauració prevista i va renunciar als doblers del finançament (sorprenentment, el mateix

Departament de Turisme). La quarta ja s'ha anunciat de la forma habitual destinant una important quantia (però molt menor) a estudi previ d'intervenció al casal, probablement necessari, però del tot insuficient si no s'aborda d'una vegada el Projecte de restauració arquitectònica i el Projecte d'ús.

Per ARCA, Can Weyler és una mostra paradigmàtica del que no pot succeir i serveix de reflexió real perquè les Administracions canviïn molts dels seus processos d'actuació: a) han de millorar les decisions dia rere dia; b) han de ser capaces d'executar els projectes, amb tots els canvis que això suposa i c) han de tenir un finançament adequat, computant les inversions en patrimoni cultural com a inversions útils per a la reactivació econòmica ara que se'n parla tant.

Finalment, com deia un bon coneixedor de la casa en el Diario de Mallorca el 2003, Carlos Garrido: "los edificios históricos como Can Weyler van acumulando carácter a través de los siglos". En efecte, aquest casal és un dels més característics de Palma i de les Illes Balears; en conseqüència, si volem preservar la identitat pròpia i mostrar amb dignitat les obres dels "segles" en aquesta terra hem de conservar, restaurar i revivre Can Weyler.

Foto: ARCA.

Foto: ARCA.

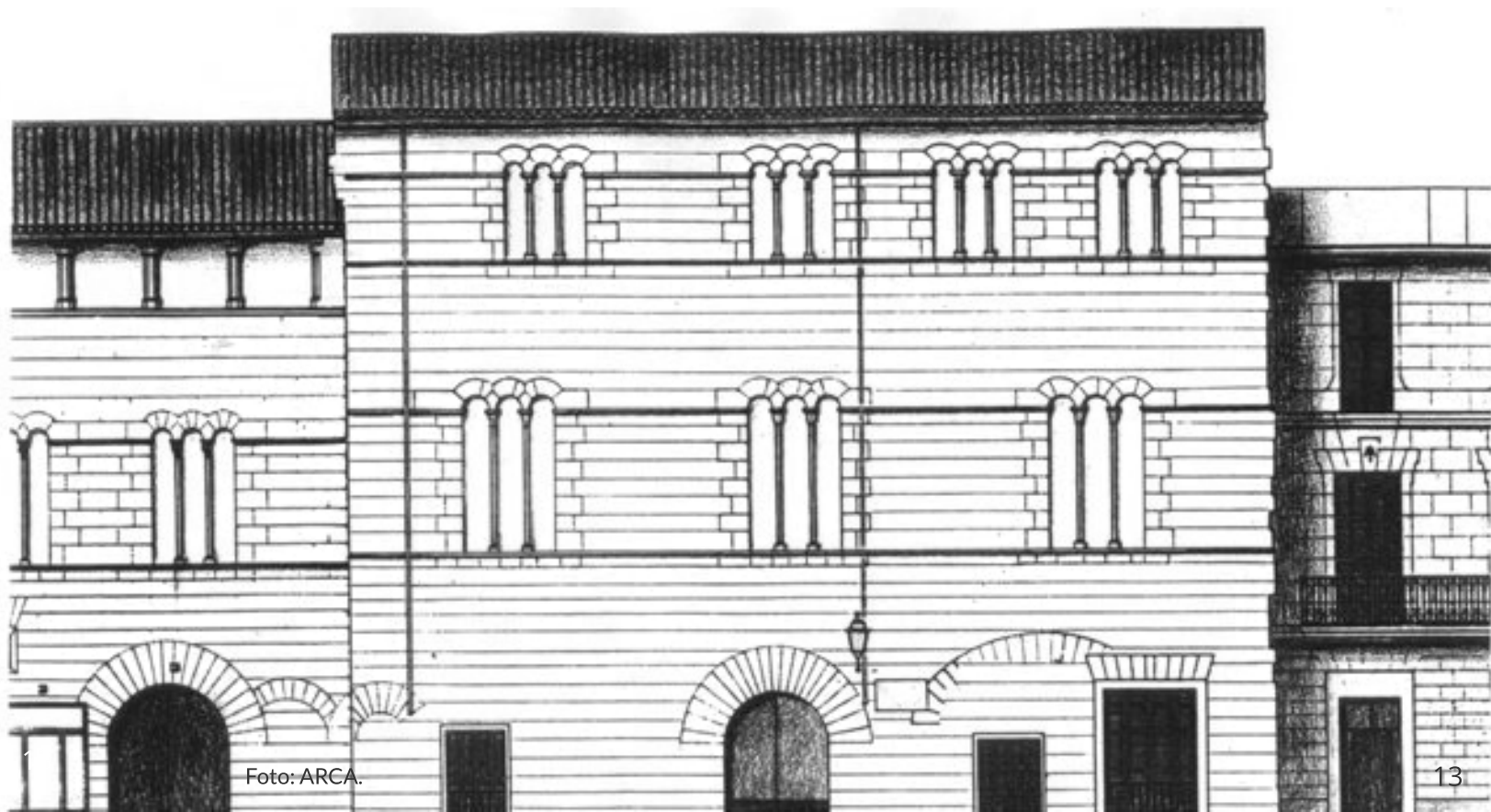

Foto: ARCA.

SON BUSQUETS

Per Lluís Gené Gil i Gabriel Alomar Garau
Joves Arquitectes de Mallorca

Foto: ARCA.

El recinte tancat de Son Busquets s'amaga darrere d'un mur opac de dos metres d'altura on només els veïnats que viuen a les finques adjacents poden intuir el que ocorre a l'interior de l'antiga gran caserna. Es tracta, per tant, d'un patrimoni arquitectònic i vegetal ocult, que per desconeixement ningú podia reivindicar.

Si bé la majoria de la població sol tenir clar quin és el patrimoni de la seva ciutat considerat major –els seus monuments arquitectònics més representatius, generalment concentrats en el centre històric–, això no sembla tan clar en el cas del denominat patrimoni menor i encara menys si aquest està allunyat del centre. Encara així, hi ha una responsabilitat de les institucions públiques de vetllar per la preservació de tot el capital patrimonial d'un lloc, i de potenciar que la ciutadania el conegui i l'estimi, perquè el patrimoni és molt útil com a creador de vincles afectius amb el lloc d'origen, a més d'unir als ciutadans amb la història i la cultura pròpies.

Son Busquets és una antiga caserna militar construïda l'any 1949 entre les carreteres de Sóller Valldemossa, en un entorn en aquell moment encara rururbà, que ocupava una extensió d'unes 11 hectàrees. Al llarg dels seus 48 anys d'activitat militar, la caserna va arribar a congregar uns 200 soldats, la qual cosa es va traduir en la necessària construcció d'una sèrie d'edificis per a diversos usos. El conjunt edificat està format per 16 hangars en planta baixa, orientats est-oest, i altres 18, més petits, amb una orientació nord-sud. La disposició en línia d'aquests edificis recorda i és homòloga a la de les antigues casernes residencials de Copenhaguen (Nyboder, de 1631, i Lægforeningens Boliger, de

1853), avui rehabilitades com a singular complex d'habitatges (Thomassen, 1965).

Donant façana a la carretera de Valldemossa hi ha tres construccions més de dues altures, que es corresponen amb els antics habitatges per a oficials. El conjunt dels espais construïts suma 27.743 m². A més, existeix una gran quantitat de vegetació i arbrat que ha anat creixent sense control en el transcurs dels vint anys transcorreguts des de la clausura com a caserna.

Aquest cas testifica l'interès per una pràctica urbanística, arquitectònica i paisatgística, sensible amb la preexistència i allunyada de les dinàmiques econòmiques imperants d'especulació i negoci, i de promoció immobiliària a l'ús. En definitiva, una modalitat d'intervenció territorial alternativa a la fórmula urbanística de la tabula rasa. La iniciativa duta a terme per l'associació Joves Arquitectes de Mallorca (JAM), d'un concurs d'idees no vinculant, obert a la ciutadania i pluridisciplinari, sense requisits de participació i de format lliure, va atreure i recopilar un total de 60 propostes. Aquestes es contraposaven a la demolició de bona part del conjunt d'edificacions prevista pel PERI, redactat el 2011 per l'Ajuntament. Els projectes presentats estaven bàsicament orientats a la transformació i regeneració ecourbana dels espais verds de l'antiga caserna, i dels 25.000 m² de naus, hangars i construccions residencials, distribuïts en 110.000 m² de sòl. Així mateix, en un context d'emergència habitacional, els projectes es mostraven en general compatibles amb els 831 habitatges públics prevists, a més dels equipaments docents, esportius i culturals, més un gran parc, indicats en el PERI. En aquest sentit, no es qüestionava el què sinó el com.

Amb la vista posada en l'establiment d'unes pautes per a un nou model de ciutat, la iniciativa va pretendre posar en valor patrimonial i ecològic les preexistències edificatòries, agrícoles i vegetals dels terrenys ara en desús, plantejant un nou model d'intervenció urbana basat en la reutilització, el reciclatge, la cooperació i la compartició. S'apostava, doncs, per un tipus d'intervenció i regeneració coherent amb el creixent paradigma de l'economia circular, on no existeix el concepte de residu. La repercussió mediàtica de la iniciativa ha fet possible ampliar l'abast informatiu en relació a la situació de Son Busquets. Així, s'ha aconseguit posar el debat en l'agenda política i social de la ciutat, i donar visibilitat a aquesta tessella urbana, contribuint a fer de Palma una ciutat més policèntrica, els barris perifèrics de la qual mantenguin una singularitat i identitat pròpies, com a manera d'integrar-los en l'imaginari col·lectiu dels ciutadans.

Els models de transformació urbana que compten amb processos extra-institucionals de participació no són nous, com tampoc ho és la idea del dret a la ciutat (Lefebvre, 1975) i l'anomenat urbanisme tàctic (Silva, 2016; Guadalupi, 2018). Aquests models es caracteritzen, sobretot, per la seva pretensió d'inclusivitat, receptivitat i sostenibilitat, la qual cosa es tradueix en unes demandes superadores dels models tradicionals d'intervenció urbana i de gestió de la ciutat. Aquestes demandes se centren en aspectes clau com la mobilitat, l'ampliació de sòl públic o l'augment d'habitatges protegits (HPO), al que s'afegeix la reclamació d'un increment dels espais verds, així com la promoció de pràctiques agràries a desenvolupar en un mitjà urbà, com són les fórmules ja conegudes dels horts urbans.

De la mateixa manera, conscients de la complexitat d'una operació urbanística com la que pretén el PERI, així com dels tempos d'execució requerits, de la inversió econòmica necessària per al seu desenvolupament i de les dificultats que suposa la concurrència de quatre diferents administracions (Ajuntament de Palma, Govern de les Illes Balears i els Ministeris de Defensa i de Foment), caldrà tenir en compte la importància de

reflexionar entorn de la cultura del mentrestant, és a dir el temps d'espera fins que puguin començar formalment les obres de transformació de Son Busquets. En aquest sentit, d'algun temps ençà s'ha vengut plantejant la possibilitat i la necessitat d'obrir l'extensa parcel·la i utilitzar l'en altre temps plaça d'armes, així com les naus o hangars en millor estat de conservació, i els espais amb vegetació. Amb això es pretén la pràctica d'un pop-up urbanism i un do-it-yourself urbanism (Oswalt et al., 2013; Iveson, 2013; Cantaluppi i Persichino, 2015; Inti et al., 2015; Sève i Rodó, 2020), és a dir un urbanisme i una arquitectura tàctica de baix cost, a l'espera de la rehabilitació final de l'antiga caserna, i d'aquesta manera començar a donar a conèixer a la ciutadania l'interior d'aquest darrer gran buit urbà que, en definitiva, és dels ciutadans de Palma. Si una de les característiques bàsiques de l'urbanisme tàctic és l'acció, l'obertura receptiva i transitòria del solar de Son Busquets, fer-ho permetria donar la iniciativa a la ciutadania, no sols perquè actuàs creativament en la parcel·la (Mould, 2014), sinó també com a manera d'aconseguir una interacció més efectiva amb les institucions de la planificació urbana i de l'arquitectura de Palma.

El dret a la ciutat és el dret col·lectiu conferit als seus habitants per a decidir i crear la ciutat. En definitiva, reapropiar-se creativament i democràticament de l'espai urbà, fent d'ell un escenari de construcció social d'alternatives tant d'ocupació urbana com de participació política.

En aquest sentit, les entitats i organitzacions co-participants en la realització del concurs d'idees per a Son Busquets, el van fer, directa o indirectament, a favor d'un moviment cívic que la seva màxima és la regeneració i l'ús renovat d'espais urbans en desús, i la seva devolució a la comunitat. Encara que tota nova proposta en relació amb Son Busquets apareix en bona part compromesa per l'entorn urbanístic i social preexistent, això no sembla haver estat un obstacle perquè l'urbanisme participatiu manifestat a Son Busquets hagi mostrat la viabilitat de molts dels projectes presentats, alternatius en part a les actuacions previstes pel PERI.

LA REFORMA DE PLAÇA MAJOR: una oportunitat i un repte per a Ciutat

Per Joan Riera
Gerent d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma

La finalització de la concessió dels aparcaments i galeries comercials de la Plaça Major, i el fet de que passin ara a estar en la seva major part a disposició de l'Ajuntament, obri per al seu entorn -i podríem dir per a tot el Centre Històric-, tot un ventall de possibilitats de millora de les que aquí es vol fer una primera aproximació, així com també de les vies i el camí per a poder arribar-hi.

Aquelles possibilitats, van des de una nova política de gestió de l'aparcament -en favor de la mobilitat sostenible i la humanització de l'espai públic-, fins a la creació d'un espai de qualitat, millor connectat a l'entorn del que ho està ara i que serveixi per a compensar les mancances o desequilibris existents en relació a la necessària diversificació econòmica i a la dinamització cultural i social del centre de la Ciutat.

En relació al primer aspecte, una nova gestió de l'aparcament existent pot ser efectivament de gran utilitat, limitant per exemple les places de rotació i afavorint l'aparcament per a residents, ja que això permetria alliberar la càrrega que suposen els cotxes a algunes places i carrers del Centre històric, i així posar en valor espais tan emblemàtics com Sant Francesc, Santa Magdalena, Plaça Mercat o la Rambla. En relació al segon aspecte, es innegable que actualment, tant l'espai de la plaça com les galeries, son clarament millorables i necessiten d'una reflexió i

projecte de futur, que doni sentit a la planta a on estan les galeries comercials, que millori l'espai mateix de la plaça, que millori la relació entre la plaça i les galeries, i sobre tot que millori la connexió amb la Rambla i per tant la relació entre les part alta i la part baixa del centre històric.

Es cert que existeixen algunes dificultats, que un percentatge de les galeries encara es privat -un 27%-, que poden existir limitacions derivades de l'estructura existent, i també que l'infrafinançament actual de les administracions locals, i molt en particular de l'Ajuntament de Palma, fa que els seus pressupostos per a inversions siguin probablement els més baixos en termes relatius de les darreres dècades. Però no obstant, també es cert que es possible trobar vies de solució a tot això, i així des de l'Àrea de Model de Ciutat s'ha estat treballat en el que podria ser una primera aproximació a la Plaça Major del futur que tots volem. I en aquest treball s'ha vist com es realment possible millorar moltíssim l'accessibilitat de tot el conjunt, com es possible aconseguir que la planta de les galeries deixi de tenir el caràcter quasi de planta soterrani, per a guanyar llum i obrir-se cap a la Rambla; com la Plaça mateixa pot guanyar molt, tant pel que fa a la qualitat de l'espai com en la seva capacitat per a ser utilitzada pels ciutadans. També s'ha vist com es possible que les actuals galeries puguin convertir-se en un espai amb diversitat d'usos, a

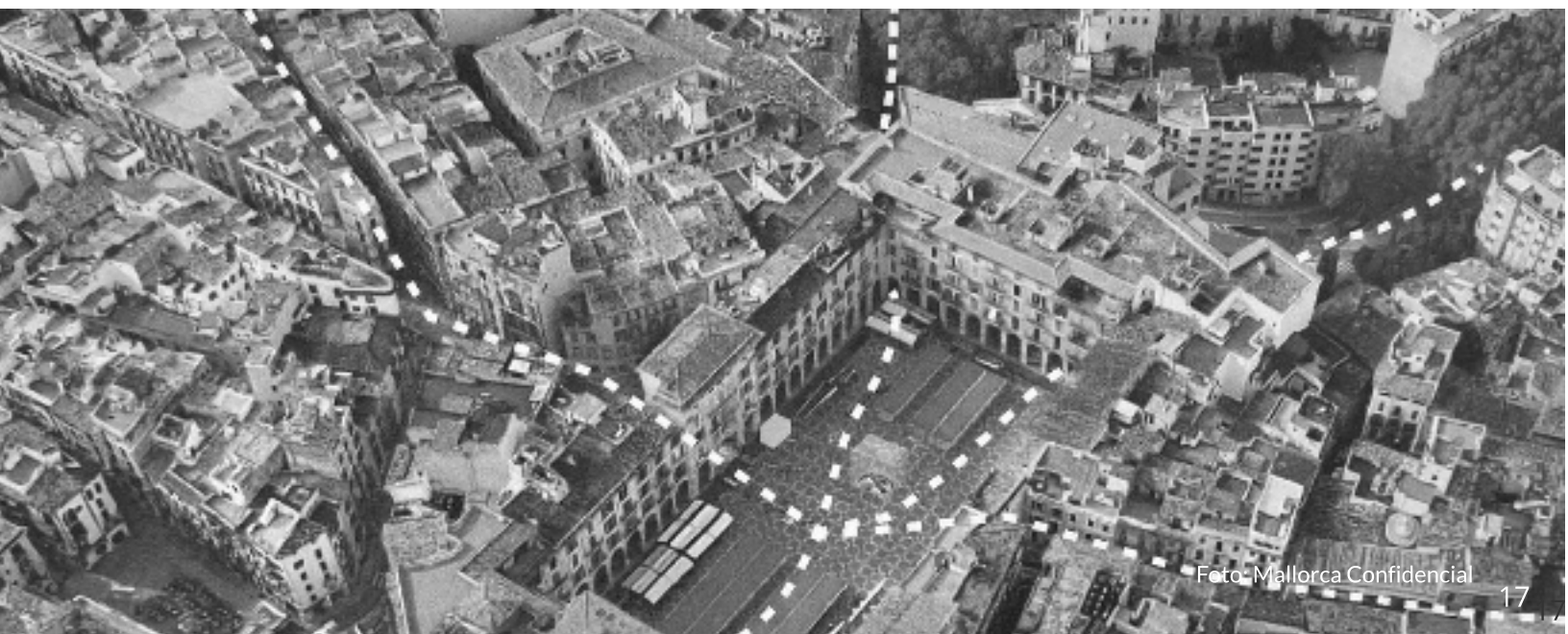

on puguin coexistir espais per a la cultura i el teixit associatiu, espais per a la dinamització econòmica i per a la difusió del producte i el disseny local, per al comerç, el coworking, la restauració... Com es possible que hi puguin conviure activitats que generin una alta intensitat d'ús, a les diferents hores del dia i que puguin servir i atreure a gent diversa: visitants i locals, gent jove i gent gran... I tot això en un equilibri també d'usos públics i privats que ajudi a possibilitar la inversió necessària per a fer la reforma i també per al manteniment futur de tot el conjunt.

El camí que es proposa a partir d'ara, en col·laboració amb l'àrea de Participació Ciutadana i l'ajuda de la resta de l'Ajuntament, seria el de plantejar primer un procés de participació, per acabar de definir el programa i característiques del que es vol, i després fer ja un concurs

per a la definició del projecte arquitectònic. Per a l'execució de la reforma i la futura gestió i manteniment del conjunt, probablement s'hagin de plantejar vies de col·laboració públic-privat seguint el que s'ha esmentat abans, vies que tindrien els seus procediments de tramitació específics, però de les que ja s'han fet també unes primeres avaluacions que confirmarien la seva viabilitat.

En definitiva, i segons el que s'ha explicat, pareix evident que Palma té ara una possibilitat molt important i real per a la millora de tot el conjunt de la Plaça Major, per a la millora del que seria el cor del seu Centre Històric, i també per a poder projectar des d'allà la imatge i el model del que volem ser com ciutat en el futur. I aquesta possibilitat l'hem de saber aprofitar entre tots.

DONES LLAUREN EL FUTUR PARC AGRARI DE PALMA

En ocasió del Dia Internacional de la Dona Pagesa, xerram amb Alicia, Victòria i Ana les tres joves que treballen la terra amb un acord de custòdia del territori a Son Sardina

Una horabaixa de dissabte ens endinsam en Son Sardina, aquesta barriada que és la foravila de Palma. Després de casetes baixes es van obrint espai amples extensions de terra, amb arbres fruiters per aquí i per allà. Ningú diria que al bell mig d'aquestes terres, germina ja el que pot ser el futur parc agrari de Palma. Aquesta figura urbanística, que espera fer-se efectiva amb l'aprovació del Pla General d'Ordenació de l'Ajuntament de Palma, va agafant forma a la finca d'un particular, que ha cedit part de les seves terres a la Cooperativa Coanegra perquè les treballi i torni al seu ús original: l'agrícola.

Ara s'acaba de materialitzar l'acord, facilitat per la figura de custòdia del territori, a través de l'associació Palma XXI. Les pioneres són tres dones, Alícia Martínez, Victòria Carmena i Ana Carvajal.

El passat 15 d'octubre es va celebrar a tot el món el Dia de la Dona Pagesa. A aquest número de Ciutat hem volgut visibilitzar i posar en valor la feina que fan les dones al camp mallorquí. I també al palmèsà.

La Cooperativa Coanegra va néixer fa uns deu anys, per donar resposta a la necessitat de poder adquirir productes locals i sans a preus justos, tant per als productors com per als consumidors. Tenen una botiga a Marratxí, a on venen els seus productes ecològics, conreats a terres cedides a Santa Maria. Una part d'aquestes terres van ser venudes durant el confinament i cercaven nous espais per a ampliar el projecte. Ara es beneficien de l'ús d'unes parcel·les a la finca d'un particular, en Tomàs Fortuny, a Son Sardina, gràcies a la figura de custòdia del territori, que ha impulsat l'associació Palma XXI. Lideren el projecte tres dones joves, n'Àlicia, n'Ana i na Victòria, amb l'assessorament d'un altre soci de la cooperativa, en Miquel, certificat com a agricultor ecològic. Ens reben entre tarongers i solcs a la terra que han llaurat en els escassos quinze dies que duen a la parcel·la cedida, per on corren els nins de n'Àlicia.

Quina és la vostra vinculació amb la pagesia? Què vos motiva a treballar la terra?

Victòria: Fa un any vaig començar a treballar a la botiga que la Cooperativa Coanegra, mai vaig pensar que acabaria "tocant terra" i aquí estic. M'agrada anar al mercat cada dia i parlar amb els pagesos. Vaig anar aprenent de l'economia social i la sobirania alimentària. La gent està acostumada a menjar aliments de les grans superfícies, que vénen de l'altra punta del món, que es recullen amb molt males condicions laborals. Per això em va enganxar el projecte de Coanegra: consumir els productes de la terra, de temporada, recollits per gent que està fixant els seus preus, preus justos, amb un salari digne i condicions humanes. Em motiva conscienciar a la gent perquè faci el canvi.

Ana: Els meus pares han estat també pagesos, tot i que jo vaig començar a vincular-me amb el món agrícola com a consumidora: anava a la botiga de Coanegra a comprar el pa i productes ecològics, perquè vaig començar a canviar la meva alimentació. Volia un canvi en la

A dalt, na Victòria, i abaix n'Ana i n'Àlicia, recollint taronges: Foto: Palma XXI

meva vida. Vaig començar a treballar la terra l'any passat a Santa Maria.

Àlicia: Fa sis anys que vaig aterrar a Coanegra. A la meva vida d'abans havia treballat sempre de fotògrafa, però vaig tenir nins i era un ritme molt fort. Amb el meu company, en Miquel, vàrem decidir fer un canvi i vàrem acabar a Coanegra com a socis. Teníem unes terres cedides a Santa Maria, però durant el confinament el varen vendre. Teníem la necessitat d'ampliar projecte. Cultivar ha de ser una

manera de viure. Com a mare no et pot enriquir res més que els teus fills s'acostumin a cuidar les plantes, les terres i consumir producte de la terra.

Els productes que conreau, a Santa Maria, i ara que començareu aquí a Son Sardina, com es distribuiran?

Àlicia: Tenim una botiga a Marratxí, a Es Figueras, amb una part de producte ecològic, local, que ve dels nostres horts de Santa Maria que encara continuen. Les mancances

que tenim d'ecològic les cobrim amb producte local de petits productors.

Intentam evitar al màxim el producte d'agroindústria. Per la nostra experiència, quan hi ha una lletuga molt barata és que hi ha alguna cosa estranya al darrere. Sé el que costa treure una lletuga en condicions, també en bones condicions laborals, Part de la nostra política és fer que qui es dedica a això hi pugui viure. La botiga té un preu just per al productor, però també per al consumidor. El 60% del preu de venda dels productes va al productor, el 40% queda per a la botiga i les despeses (lloguer, llum, nòmines, seguretat socials, etc.).

Ara que estam aquí, ens agradaria fer venda directa quan comencem a tenir producte, amb els veïns i veïnes de Son Sardina, i de la zona Palma en general.

Com ha estat que heu pogut accedir a aquestes terres a Son Sardina?

Alícia: Vàrem començar a cercar terres, però és molt difícil. Es xerra molt de terres sense cultivar però després és molt complicat accedir-hi si tens ganes de treballar-les. Per les condicions en què estan, com que no tenen aigua o perquè et demanen un lloguer desorbitat que no es pot pagar a base de vendre lletugues. Un company de la cooperativa ens va parlar de Palma XXI i l'impuls que estaven donant al futur projecte del parc agrari, i paral·lelament un altre company va conèixer el propietari d'aquesta finca, en Tomàs, va ser casualitat! Tot va quadrar.

Em sembla molt bé la figura de custòdia del territori, però a la realitat és complicat posar-la en pràctica: la gent que té les terres els hi costa amollar o volen treure un benefici que el pagès no pot assumir. Per posar un exemple, nosaltres aquí, començarem a produir d'aquí a tres mesos. Si estiguéssim pagant un lloguer, per poc que fos, aniríem acumulant deutes. Més si apostes per l'ecològic, com nosaltres, on evitar plagues és més complicat.

Com ha estat l'arribada?

Victòria: Duim només 15 dies! Per ara estam experimentant, hem de

saber com funciona la terra, quin tipus de plagues tenim, com està orientada la finca, etc. A veure com ens van sortint els productes. Estam començant.

Alícia: Estam fent proves, moltes associacions de productes per veure què ens funciona millor. Hem de veure com creixen els aliments en aquesta terra en específic, que no és la mateixa de Santa Maria.

Quant temps hi dedicau?

Alícia: Ens anam organitzant per venir. En Miquel ve cada dematí, n'Ana també, na Victòria ve dos dies i jo els caps de setmana, pels nins. M'encarreg més de la logística, entre setmana.

Victòria: Entre els uns i els altres estam 12 hores sense aturar! És molt cansat però molt motivant, estam molt contentes.

Amb quines dificultats vos trobau?

Alícia: Nosaltres perquè som un equip i tenim ja un canal de distribució a través de la cooperativa. Si no hauria estat molt difícil. La inversió és grossa: eines, motor per treure aigua, bomba, motocultor, lloguer de tractor, etc. Estam parlant de 50.000 o 60.000 euros. Si has de començar de zero i a més has de pagar un lloguer és molt difícil. Els pagesos sense finca ho tenen complicat. A més, les subvencions tarden moltíssim en arribar, què fas mentrestant? Com pots anar invertint sense tenir cap entrada?

I quines solucions pensau que podrien funcionar?

Alícia: Les terres s'haurien de cedir. També es podrien facilitar els processos per obtenir la certificació en ecològic, que ara obliguen a estar dos anys produint ecològic per obtenir-la. Són dos anys que aguanten plagues, que muntin tot el sistema, però que ho has d'estar venent a preu de convencional. Jo puc vendre uns espinacs a 50 cèntims, que és al que ho vendria un pagès normal que esquita de tot per no tenir ni un caragol, i joestic de genolls llevant l'herba.

Heu notat canvis en el consum a causa de la pandèmia?

Alícia: Durant el confinament vàrem tenir molta més gent a la botiga que no havien vingut mai i que ara ja són clients nostres. Ens diuen "feia anys que no menjava una verdura que tengués aquest gust". Clar, es nota quan és un producte que hem anat a comprar al pagès a les 6 del dematí, que no ha passat per una càmara. Esperam que aquesta valoració del producte local es mantengui ara, tot i la crisi econòmica. La gent segueix pensant que les grans superfícies ofereixen els millors preus, i això és mentida. Jo sempre que hi vaig m'hi fix amb el preu del producte agrícola i t'ho puc assegurar. M'he arribat a trobar productes a un supermercat al doble de preu del que tenim nosaltres a la botiga, que és ecològic i local! Però crec que la gent està fent un esforç perquè se n'adona que val la pena. Nosaltres tenim clients que vénen des d'Andratx, d'Estellencs...

Com vos imagineu el futur parc agrari i la vostra participació en ell?

Alícia: Tenim moltes idees! Volem que la gent vingui a la finca a fer compra directa, que estiguin en contacte amb la terra, que vegin com es produeix. També pensam a fer tallers de com sembrar, de compostatge, diades familiars, etc.

Victòria: Tenim molt clar a on volem arribar.

Alícia: En Miquel és la nostra part tècnica, ens deixam assessorar molt per ell, però nosaltres som les que volam amb les altres potes del projecte. Som molt bones voladores amb els peus en terra.

Què pensau que hauria de fer l'administració per impulsar-lo?

Alícia: Pens que és clau enfocar-se en estudiants que volen fer treballs de fi de carrera o FP, en agricultura o jardineria, que tinguin un lloc per venir a fer pràctiques. Potser d'aquí, amb més gent, s'animen a agafar un terreny. De vegades em sembla que per als polítics tot són doblers, doblers... Nosaltres ens hem reinventat mil vegades sense doblers. S'ha d'incentivar que la gent

Foto: Cristina Llorente.

ho tregui més fàcil per a treballar la terra i pugui aprendre, i se la pugui pegar. La pagesia, com tot a la vida, és pegar-se-la. La gent que estudia temes agrícoles no tenen opcions quan acaben. Què fan, se'n van a Agromallorca a que et posin als hivernacles a Son Ferriol a fer la mateixa feina tot el dia per 900 euros? Al final la gent diu: "jo pas, jo havia estudiat per tocar terra, per sentir-me millor". Se'ls ha d'incentivar abans

que es cremin, que puguin créixer i acabin muntant el seu projecte. Per això pot servir el Parc Agrari de Palma.

Com és ser dona pagesa?

Alícia: Na Victòria, que s'encarrega de les compres amb els pagesos, es troba amb un món bastant masculista. Sempre sents aquests comentaris de "no carreguis", "guapa", coses que sobren. Tenim la sort de tenir un company, en Miquel, que té la tècnica, i nosaltres som les de les idees. Anam fent amb compatibilitzar la feina a la terra i les cures, allò bonic de ser quatre és que tots ens entenem a tots, i ens donam suport. Fem molt bon tàndem. Un projecte així ha de ser col·lectiu. Sinó, jo, com a mare, no podria tota sola. En grup, sí. Això a la pagesia és el que costa més: generar xarxes de suport mutu. Els pagesos són molt gelosos de com fan les coses, no et diuen com ho fan. El mateix passa amb les terres.

Victòria: Jo crec que hi ha un canvi en el món agrícola, amb les noves generacions de joves. Veig major voluntat de cooperació i comunicació, no hi ha tanta competència, hi ha més intercanvi de tècniques, eines, productes, etc. Aquest és el camí.

El projecte del parc agrari de Palma és una iniciativa de l'Ajuntament de Palma, amb la implicació del Govern de les Illes Balears i la Universitat de les Illes Balears, entre d'altres. Perquè aquesta figura d'ordenació del territori tiri endavant, cal que s'aprovi el Pla General i hi quedi reflectit. "Una vegada quedi establerta la figura urbanística del parc agrari", explica Juanjo Suárez, de Palma XXI, "aquesta contribuirà a la conservació de l'entorn rururbà, ja que només es permetran alguns usos, el que faria que s'aturés l'especulació immobiliària, per exemple, i el previsible és que hi hagués més ajudes, incentivant la consolidació de la xarxa de productors i la reactivació de parcel·les per a la producció".

"Una cosa és el ritme de les institucions i l'altre el dia a dia de la gent", explica Juanjo, "des de Palma XXI tenim la intenció d'anar fent passes cap al futur parc agrari de Palma perquè es mantengui el caliu i contribuir a escampar la llavor".

L'entitat promou la fórmula de custòdia del territori. Per això, ha entrat en contacte amb propietaris que volen gent que tregui cura de les parcel·les que ara estan en desús i amb pagesos i pageses que necessiten terra per treballar. Ni uns, ni altres, volen esperar un any o dos que s'aprovi la figura del parc agrari de Palma.

Foto: Jaume Gual.

NOTÍCIES DE CIUTAT

Palma, triada entre 40 ciutats europees per a desenvolupar el projecte BioDiverCities

DBalears, 29/09/2020.- Palma ha estat triada entre 50 ciutats europees per a treballar en el projecte europeu anomenat BioDiverCities, impulsat pel Centre de Recerca de la Comissió Europea, com a prova pilot per provar com s'ha d'implementar l'Estratègia Europea de Biodiversitat 2030 en els plans urbanístics de les ciutats, fent especial incidència en l'acceptació social, mitjançant la participació ciutadana.

Las galerías de la plaza Major continuarán cerradas al menos hasta 2022

Diario de Mallorca, 08/10/2020.- En una semana se iniciará un nuevo proceso participativo para concretar el uso comercial de proximidad, el social y el administrativo, además de la mejora de los accesos para después convocar un concurso de ideas arquitectónico.

Conducir en Palma, a 30 kilómetros por hora desde el miércoles

Última Hora, 19/10/2020.- La medida afectará al noventa por ciento de las calles de la ciudad. El alcalde de Palma, José Hila, ha apuntado que este nuevo límite de velocidad «es una apuesta por la seguridad, por las personas y por la movilidad sostenible».

Ofensiva vecinal para que la EMT dé marcha atrás a los cambios en las líneas

Última Hora, 04/10/2020.- Un total de 28 asociaciones de vecinos o entidades cívicas de Palma han firmado un escrito, que este lunes registrarán en el Ajuntament, en el que reclaman a la Empresa Municipal de Transportes (EMT) que recupere el 100 % del trazado de las líneas de autobús tal y como estaban antes de diciembre del año pasado «a fin de garantizar la prestación del mejor servicio de transporte público y colaborar en la mejora de la accesibilidad y calidad de vida de los ciudadanos».

El grupo Camper inicia la reconversión urbana en la zona de la plaza Gomila

Última Hora, 08/10/2020.- La promotora inmobiliaria mallorquina Doakid SLU, en la que uno de sus principales accionistas es el grupo Camper, ha iniciado las obras de limpieza de los solares adquiridos en su día en la zona de la plaza Gomila para llevar a cabo un ambicioso plan de reconversión urbanístico, que contempla la construcción de viviendas, locales comerciales y acondicionamiento del antiguo parking de Gomila.

Aprovat el projecte de rehabilitació de les Torres del Temple de Palma

IB3 Notícies, 20/10/2020.- Les Torres del Temple estan protegides amb la categoria de Monument i una vegada rehabilitades acolliran el futur Museu d'Història de la Ciutat.

La aprobación definitiva del PEP de es Jonquet mantiene la eliminación del uso de discoteca

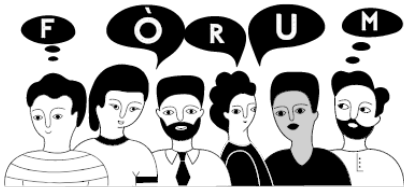
Diario de Mallorca, 27/10/2020.- Tras casi diez años de tramitación el Ayuntamiento de Palma ha logrado disponer de un texto que permita aprobar definitivamente el Plan Especial de Protección (PEP) de es Jonquet.

Cort plantea cerrar calles en Navidad para poner escaparates de comercios

Diario de Mallorca, 31/10/2020.- Es una medida que ya se está negociando con las patronales y que se realizaría solo en determinados días

futur de Palma

ENTITATS TREBALLANT
PEL MODEL DE CIUTAT

Es presenta el Fòrum de la Societat Civil per a la reconstrucció de les Illes Balears

Una vintena d'entitats i xarxes associades de la societat civil exigeixen a l'administració que se les consideri actors clau i interlocutors imprescindibles en la transició cap a un nou model econòmic post-covid.

DE LA SOCIETAT CIVIL
PER A LA RECONSTRUCCIÓ DE LES ILLES BALEARS

EAPN-Xarxa per a la inclusió social presenta l'Informe sobre l'estat de la pobresa 2020

Amb aquest informe, segons l'entitat, "es vol fer una fotografia de la situació de la pobresa, l'exclusió i la desigualtat a les nostres Illes. No obstant, la tendència a la baixa que es mostra al document no reflecteix la situació que ens ha deixat la COVID-19, que de ben segur serà molt pitjor"

ARCA celebra l'aprovació del PEP des Jonquet

L'entitat celebra que aquest PEP reculli moltes de les reivindicacions d'ARCA i de les seves al·legacions. Tot i que també reconeix que hi ha aspectes millorables, expressa la seva satisfacció davant del que consideren "una bona notícia per la ciutat i ha estat aconseguida per la lluita de la ciutadania".

PALMA XXI inaugura a Son Espases exposició "Amb 3 mirades"

Fins al 17 de novembre es pot visitar a l'hospital de Son Espases l'exposició fotogràfica de Palma XXI "Amb 3 mirades", instal·lada al al vestíbul d'extraccions (planta 0 mòdul K).

L'exposició mostra fotografies de la zona des de la visió dels infants, dels pares i mares; i es complementa amb la visió del fotògraf i geògraf Jaume Gual, amb imatges que contextualitzen el conjunt del paisatge en el marc del futur parc agrari de s'Horta de Dalt.

ARCA

Cercle
d'Economia
de Mallorca

PALMA XXI

FEDERACIÓ D'ASSOCIACIONS
DE VEÏNS DE PALMA

JAMM
JOIES ARQUITECTES DE MALLORCA

Xarxa
per a la
inclusió
social
EAPN
ILLES BALEARS

COPIB
Col·legi Oficial de Psicologia
de les Illes Balears

Fundació
Darder
Mascare

Fundació
Darder
Mascare

CEA ARCA
CENTRE D'ESTUDIS
D'ARQUITECTURA
DE LES ILLES BALEARS

LA CIUDAD CUÁNTICA

Por Lourdes Durán

El mundo envejece, cuidémoslo

Salgo del cine -siento cierta normalidad al hacerlo- y miro a mi alrededor. Son las seis de la tarde, aún hay luz. Hay gente en s'Escorxador, algunos entran al Cineciutat. Acabo de ver *Falling*, el estreno como director de Viggo Mortensen, una película calambre. Estoy conmovida y sacudida. Busco a mi alrededor personas mayores, en realidad me busco a mí cuando sea una futura anciana.

Hace años, mi madre me dijo que me tiñera las canas que empezaban a asomar en mi cabello. Recuerdo que la miré y pensé: 'El tiempo me corre por dentro'. Le hice caso y me las pinté. Hace dos años que dejé de hacerlo. Me liberé. Algo de ese afán de libertad hay en *Falling*, en el incómodo personaje del patriarca, en todos los gestos de los ancianos que se resisten a ser tratados como niños. Muchos de ellos, tristemente, a la desesperada.

Llego a casa y busco el ensayo *La vejez*, de Simone de Beauvoir. "En el futuro que nos aguarda está en cuestión el sentido de nuestra vida; no sabemos quiénes somos si ignoramos lo que seremos; reconozcámonos en ese viejo, en esa vieja". Miremos a nuestros padres, estamos en ellos como estamos en las mujeres y hombres mayores que un día seremos con un poco de suerte.

Me pregunto si esta ciudad que habito facilita las cosas a los adultos, y aunque sé que Palma está integrada en la Red Mundial de Ciudades y Comunidades Amigables con las Personas Mayores, no creo que se lo ponga tan fácil a uno de los grupos de población más numerosos. Sin olvidar que la vejez aborda una cuestión de género puesto que son las mujeres las que alcanzan una mayor esperanza de vida. ¿En qué condiciones? La OMS habló de aplicar perspectiva de género justamente en este año, en el que se iba a abordar el tema del envejecimiento saludable y activo. Precisamente este 2020 en que un virus ha evidenciado el descontrol y el mal trato a los mayores.

No, no es una ciudad, ni una comunidad, ni un país para viejos. El mundo de hoy envejece pero no cuida bien a sus mayores. Los mira como seres pretéritos. ¿Cómo nos miran ellos? La primera vez que vi a mi madre con la mascarilla

puesta tuve que reprimir mis lágrimas. Su mirada me interrogaba, qué es esto, y a la vez, se reía de verme a mí enmascarada. ¡Estáis locos!, decía. Sale poco a la calle, pero cuando lo hace, se amolda y se pone la tela protectora. "Hay que protegerse y proteger a los demás", me dice.

¿Qué hacemos nosotros para protegerlos en una ciudad hambrienta de bancos públicos, donde ir al lavabo es una odisea, a menos que con tu mermada pensión te pares en un bar para poder ir a aliviarte? ¿Qué clase de ciudad se llama amigable cuando en algunos barrios siguen habiendo aceras estrechas que no permiten el paso de los más vulnerables con esos tacatás a cuestas? ¿Qué sociedad hemos creado que se impacienta con la lentitud de gestos de los ancianos?

Estrenamos límite de velocidad en Palma, bien, muy bien, ya era hora de que los coches templasen su acelerador, ahora queda que otros vehículos ralenticen sus prisas y favorecer así que todos, pero sobre todo los más vulnerables, puedan pasear con tranquilidad, en una ciudad con más calles peatonales.

El mundo envejece, cuidémoslo.

Nota: La periodista i escriptora Lourdes Durán publica els seus articles cada setmana a la web de Palma XXI, acompanyats per les il·lustracions de Toni Salvà.

Guia urbana de Palma: Santa Catalina i Es Jonquet

1

Antics rentadors (s. XIX)

Construïts a finals del s. XIX i atribuïts a Josep Segura, aquests rentadors en substitueixen uns de més antics, situats originàriament a la desembocadura de la Riera. L'edifici, una de les poques mostres de l'arquitectura pública utilitària de l'època, és avui una oficina d'informació turística i sala d'exposicions temporals.

Imatge: Bartomeu Reus

2

Hostal Cuba (1904)

Aquest edifici fou encarregat per Rafel Juan Roca al mestre d'obres Gaspar Reynés, després d'enderrocar diverses cases tradicionals del carrer Sant Magí i del camí de Ronda (avui avinguda Argentina) que havia comprat amb la fortuna feta a l'estranger. Reynés, que cursà els estudis de Belles Arts a Barcelona juntament amb els arquitectes més rellevants del modernisme, reflectí a l'edifici les formes d'aquell estil, destacades especialment en les decoracions de la façana. Un altre element característic és la torreta del xamfrà, rematat amb una coberta d'inspiració aràbiga que corona les tres plantes de l'edifici.

Imatge: FAM

3

Ferreteria La Central (1908)

Tot i que el seu autor és desconegut, els propietaris estimen que va ser obra de l'arquitecte Jaume Alenyar i Ginard. L'element més característic de la seva arquitectura és la façana, emmarcada dins el corrent Art Nouveau. La ferreteria de la planta baixa s'obrí en el mateix any que s'acabà l'edifici, baix el nom de Ca Don Pau.

Imatge: Jaume Gual

4

Es Jonquet

Tradicionalment, s'associava el nom des Jonquet als pescadors de jonquillo que hi vivien. La realitat, però, és que el topònim respon al rafal que ocupava el marge del torrent de Sant Magí i que era conegut com es Jonquet pels joncs que hi creixien.

Els orígens de la barriada els situam a banda i banda del camí de Portopí, avui carrer de Sant Magí, on s'establien els pescadors i comerciants de Ciutat per estalviar-se els aranzels o per descansar entre feina i feina. El 1943, el pla Alomar proposà la demolició de la barriada. Afortunadament, l'enderrocament no s'arribà a produir i l'any 2009, es Jonquet va ser declarat Bé d'Interès Cultural.

Imatge: Es Jonquet, als anys 50 (Tom Weedon)

5

Els molins fariners d'es Jonquet

La cartografia històrica de Palma deixa constància de fins a nou molins fariners a l'antiga zona de penya-segats des Jonquet, amb noms com en Gelós, la Garriguera, en Budellet o d'en Carreres, Nom de Déu i en Garleta. A la plaça Cerdà, es conserva la torreta d'un altre molí, aquest d'extracció d'aigua, que presenta trets de modernisme popular.

Imatge: Arxiu Cronista de la Ciutat

6

Teatre Mar i Terra (1898)

El mateix any de la seva fundació, la societat Mar i Terra encarregà la construcció de l'edifici al mestre d'obres Josep Segura. A partir de 1900, esdevingué una societat de socors, combinant la beneficència amb esdeveniments de caràcter lúdic. El 1906, el Mar i Terra donà servei a la Casa Cuna des Jonquet i, deu anys després, acollí l'escola nacional per a infants, que seria convertida en el col·legi públic Jaume III, avui a sa Feixina. Pel que fa a la seva arquitectura, destaca la façana d'estil neoclàssic i els elements decoratius neoàrabs.

L'any 2004, l'Ajuntament de Palma adquirí l'edificació i dugué a terme la seva rehabilitació integral.

Imatge: Jaume Gual

7

Can Pujol (1904)

Construït pels mestres d'obres Gaspar Coll i Jaume Alenyar, aquest edifici és un altre exemple de la influència modernista al barri. L'any 2005, l'Ajuntament de Palma el catalogà com a Bé d'Interès Cultural i actualment es troba totalment reformat.

Imatge: Arquitectives

Versió express

Més a www.palmaxxi.com

Un projecte de:

Amb el suport de:

CIUTAT

REVISTA DE PALMA

PALMA XXI